

גליון תשפו + ערש"ק פרשת מטות-מסעי

לקראת שבוע

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

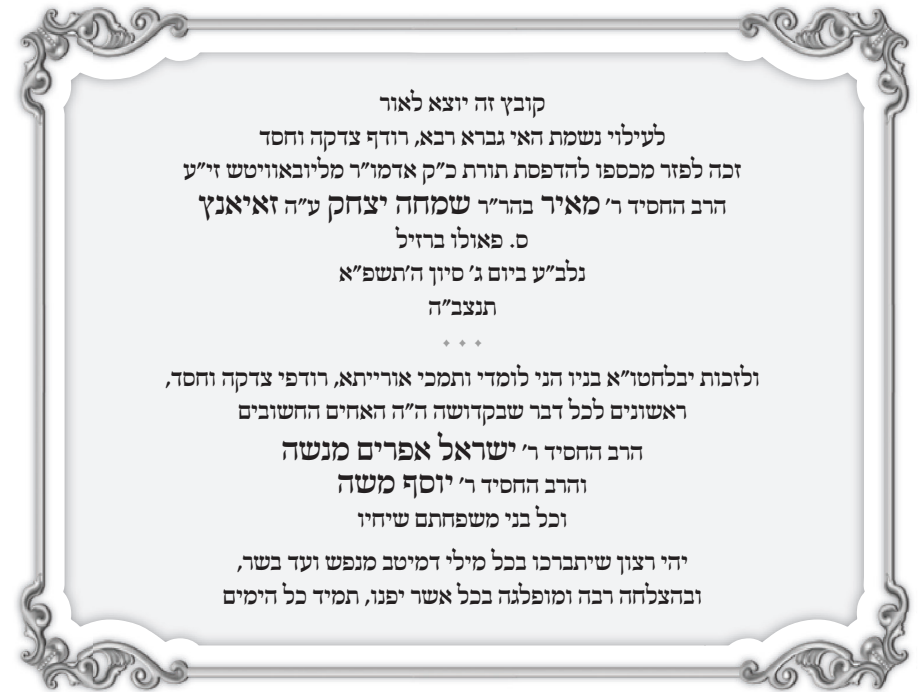
מנין ידע רש"י שליח לא היו בנימ?

מסע אחד מסע בעבודת ה'

איסור יציאה מא"י ומבלל לשי' הרמב"ם

חברת "עונג הודים"

קובץ זה יוצא לאור
לעילוי נשמת האי גברא רבא, רודף צדקה וחסד
זכה לפזר מכספו להדפסת תורת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע
הרב החסיד ר' מאיר בהר"ר שמחה יצחק ע"ה זאיאנץ
ס. פאולו ברזיל
נלב"ע ביום ג' סיון ה'תשפ"א
תנצב"ה

* * *

ולזכות יבלחטו"א בניו הני לומדי ותמכי אוריינתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה
והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו
יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

מכון אור החסידות

סניף ארץ הקודש
ת.ד. 2033
כפר חב"ד 6084000
03-738-3734
Likras@likras.org

Or Hachasidus

Head Office
1469 President St. #BSMT
Brooklyn, NY 11213
United States
(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטנוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

יחלקראת שבת

יסדרו את כל התלמידים מהישיבה קטנה בחברת "עונג הורים" שענינה לגרום עונג ונחת רוח אמיתי, של יראת שמים והנהגה כמדות טובות להורים.

ואחת מתעודי' וחובותי' של חברת "עונג הורים" היא אשר ברשות הוריו יספר התלמיד להמסובים בשעת סעודת ש"ק ויו"ט - היינו להוריהם אחיהם ואחיותיהם וקרוביהם - איזה ספור מפרשת השבוע, מנביאים או מאגדה ומדרש או מהשיחות וכדומה.

והדבר הזה עליהם לסדר להמציא את עניני הספורים לכל אחד ואחד לפי המתאים לו, ללמדם ולהסבירם עד אשר יהיו בקיאים בזה....

(אגרות קודש ח"ו עמ' קסט-קע)

הנהגה בכיבוד אב ואם

...צריך לפנות במכתב אל כל אחד מההורים של התלמידים [בישיבה] שי' ולשאול אצלם איך הוא הנהגת התלמיד בכיבוד אב ואם ובדרך ארץ בביתו, והצריך תיקון יוכיחו על זה.

(אגרות קודש חי"ג עמ' שעג)

מצות כיבוד אב בחייו בעלמא דין ובחייו בחיים אמיתים כמבואר בש"ס ופוסקים, והבנים והבנות יחיו המתנהגים בדרכי התורה והמצוה גורמים מנוחה לגשמת האב, ועילוי מדרגא לדרגא בדרגות הידועות בהצלה מיסורי הנפש, ובעילויים במנוחת הנפש רוח נשמה.

(אגרות קודש חט"ז עמ' תמד)

במענה על כתבו אודות הצעת השידוך עם... הנה מצד ההנהגה עפ"י הדרכה דתורה בכיבוד הורים הנה בעניני שידוכים עליך לשאול את חוות דעתם. ובהסכמתם הנני מסכים על שידוך זה לטובה ולברכה והשי"ת יצליחם בגשמיות וברוחניות.

(אגרות קודש חי"ב עמ' רנו)

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת מטות - מפעי, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי', את קונטרס 'לקראת שבת' (גליין תשפז), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט, במדור "חידושי סוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

◇ ◇ ◇

ויה"ר שנוכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונוכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא, מכון אור החסידות

תוכן ענינים

מקדא אני דודש.....**ב**

מדוע קרא יאיר רק את הכפרים על שמו?

איזה חידוש מודיעה לנו התורה בזה שיאיר קרא את הכפרים על שמו? / מנין ידע רש"י שליאיר לא היו בנים? / מה הקשר בין תיבת "חוה" ל"כפר"? / ביאור דברי רש"י על טעם קריאת "חוות יאיר" בשם זה

(ע"פ לקטי שיחות חל"ה שיחה לפרשת)

פנינים עיונים וביאורים קצרים**ה**.
איך מוכיח "שש מאות" על "המונות שבעולם"? (ע"פ לקטי שיחות ח"ה עכ' 357 ואילך)

איך ניתנה נחלה ללוים מעבר לירדן? (ע"פ לקטי שיחות חכ"ח עכ' 216 ואילך)

יינה של תודה.....**ו**.
חובת היהודי להיות נסע ומהלך

מדוע ה"כותרת" לכל חניות בני ישראל היא "אלה מסעי" ולא "אלה חניות"? / מהם מסעות האדם בימי חייו? / איך יתכן שבכל המסעות יצאו ישראל ממצרים? / ואיך "מדבר העמים" מקדם את בני ישראל אל הגאולה השלמה? – ביאור יסודי בדרך עבודת האדם את קונו, וכיצד יש לו להתקדם מסע אחר מסע

(ע"פ לקטי שיחות חב"ג עכ' 224 ואילך)

פנינים דרוש ואגדה**י**.
כבודן של ישראל וכבודו של הקב"ה (ע"פ לקטי שיחות ח"ה עכ' 361 ואילך)

שש מצוות תמידיות מקלט מיצר הרע (ע"פ ספר השיחות תשב"ז ח"ב עכ' 494 ואילך)

חידושי סוגיות**יא**.
איסור יציאה מא"י ומכלל לשי' הרמב"ם

יתרץ כמה קושיות שנתקשו המפרשים על דברי הרמב"ם במה ששינה מן הש"ס / יסיק ב' גדרים באיסור יציאה מא"י ועפ"ז יבאר לענין איסור יציאה מכלל

(ע"פ לקטי שיחות ח"ה עכ' 399 ואילך)

תורת חיים**יד**.
קירוב הלכות תמורת סכסוכים

דרכי החסידות**טז**.
חברת "עונג הורים"

מקרא אני הדרש

ביאורים בפשוטו של מקרא

הסדר מודפס
לעילוי נשמת
האשה החשובה מרת
רחובת ח'י פחמא ע"ה
בת יכלהמ"א ר' חוב
ביסטריצק
וליבות משפחתה שחיו
בשנת ה'תשס"ו

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה' מכ"ק אדמו"ר
מוהריי"צ מליובאוויטש זצוקלה"ה הנבג"מ זי"ע

הסדר מודפס ליבות
הרה"ת משה זעני
לאה שחיו בייטלמאן
לחיים מאושרים בכל
בשנים ובדורות

מדוע קרא יאיר רק את הכפרים על שמו?

איזה חידוש מודיעה לנו התורה בזה שיאיר קרא את הכפרים על שמו? / מנין ידע רש"י שליאיר לא היו בנים?
/ מה הקשר בין תיבת "חוזה" ל"כפר"? / ביאור דברי רש"י על מעם קריאת "חוות יאיר" בשם זה

חברת "עונג הורים"

יסדרו את כל התלמידים מהישיבה קטנה בחברת "עונג הורים" שענינה לגרום עונג ונחת רוח אמיתי, של יראת
שמים והנהגה במדות טובות להורים

לגרום עונג ונחת רוח אמיתי להורים

אל ישיבת...

...נהניתי לשמוע מסדר לימודם ועבודתם בחזרת דא"ח ברכים אבל התוצאות, בהתעוררות
הראוי' בחיזוק הדת בכלל ובענין הלימוד בין הצעירים והנוער בפרט, מועטות הנה, וראוי
הי' אשר עדרים עדרים מהנוער ותשב"ר יתאספו לעסוק בתורה, ואין זה אלא מפני חלישות
העבודה בתעמולה הראוי' להלהיב את לבותיהם של ההורים לשלוח את בניהם ללמוד
תורה,

ובכן מוכרח הדבר לסדר לדבר ברכים, והיו צריכים לקנות לב צעירים אחדים אשר הם
ישתתפו בעבודת התעמולה, וכן צריכים לעורר את תלמידי הישיבה קטנה שהם יעוררו את
חבריהם בבתי הספר ושכניהם שגם הם יבאו ללמוד בהישיבה קטנה.

בטח מדברים הם עם תלמידי הישיבה קטנה בעניני יראת שמים ומזהירים אותם על
שמירת נט"י שחרית שיהי' כלי עם מים סמוך למטתם, השונה בכיסוי הראש, זהירות
בברכות, תפלה מתוך הסיודור ועל מקום אחד, שמיעת חזרת הש"ץ, קרה"ת ועניית אמן
יש"ר, ונחוץ מאד לעוררם על הנהגה של דרך ארץ והדרת הכבוד לבני תורה ומבוגרים
בכלל ועל ענין כבוד אב ואם בפרט.

בין כל הלימודים צריכים לסדר שיהי' לימוד קצור שו"ע וללמוד אותם הדינים הנחוצים
ביותר.

בסיום פרשתנו מספר הכתוב על בני שבט מנשה שהתיישבו בארץ הגלעד: "ויתן משה
את הגלעד למכיר בן מנשה, וישב בה. ויאיר בן מנשה הלך, וילכוד את חוותיהם, ויקרא
אתהן חוות יאיר. ונבח הלך, וילכוד את קנת ואת בנותיה, ויקרא לה נבח בשמו" (לב, מ-מב).

ובענין השם "חוות יאיר" – מפרש רש"י: "חוותיהם – כפרניהון. ויקרא אתהן חוות יאיר
– לפי שלא היו לו בנים, קראם בשמו לזכרון".

וחידש לנו רש"י שני חידושים:

בה'דיבור' הראשון חידש ש"חוות" היינו כפרים, וכדברי התרגום – ולא ערים (ראה אבן
עזרא כאן, וכדברי הרד"ק בספר השרשים ערך 'חיה' בסופו ובפירושו לש"ב כג, יא).

ובה'דיבור' השני חידש שליאיר בן מנשה לא היו בנים, ולכן קרא את ה"חוות" על שמו:
"חוות יאיר".

ויש לבאר שני חידושים אלו, שהא בהא תליא, כדלקמן.

ב. בטעם שרש"י פירש ש"חוותיהם" היינו כפרים דוקא – יש לומר בפשטות:

רש"י דייק מלשון הכתוב "חוותיהם", בלשון רבים – שהיה צריך לומר "חוותיה" בלשון
יחיד, והיינו ה"חוות" של הארץ הנזכרת קודם לכן!

ולכן פירש שהמכוון הוא לכפרים, שהם טפלים לעיירות, כידוע שהעיר היא כמו "אם"
והכפרים התלויים בעיר נקראים "בנותיה" – ואתי שפיר "חוותיהם" לשון רבים, ביחס
לערים רבים ("חוותיהם" של הערים).

קירוב הלבבות תמורת סכסוכים

מי אישם בסכסוך?

ההכרח בקירוב הלבבות

... כידוע שכשיש סכסוך, אי אפשר שלא יהי' מקצת מן האשמה אפילו בצד הצודק שבהסכסוך, ובפרט שבענין זה אינו נוגע כל כך הויכוחים ולהראות באצבע שפלוני-בן-פלוני אישם בפרט שני, כיון שהמדובר הוא אודות התפתחות המוסד וההשתדלות ביגיעה אליבא דנפשי' בזה, וכל זמן שאין המוסד מתפתח ככל הדרוש, הרי כל חברי ההנהלה אשמים בזה,

ומובן ומבואר עוד יותר ע"פ מאמר התקוני זהר, הובא בדא"ח, שאם יהי' צדיק אחד שיעשה תשובה כדבעי תיכף תבוא הגאולה, הרי עאכו"כ שהטבה במצבו של מי שהוא משותפים בענין משותף מביאה גאולה בענין השיתופי, ואין להאריך בדבר הנראה בחוש ומובן בשכל.

(אגרות קודש ח"ב עמ' שעה)

הפעלת כל האמצעים לתיקון המצב

...מובן שנבהלתי לכתבו אודות פירוד הלבבות שחדר לסביבתם. והתקוה שתיכף ומיד יאחזו בכל האמצעים לתיקון המצב. ובמענה לשאלתו בנוגע להצעות המנהל ש" - מובן גם כן שבכל דבר ציבור שרבים משתתפים בו - מוכרחת השתדלות מיוחדת שתהי' תופעה אחידה, ובפרט במוסד חינוכי... ולכן אחרי השקו"ט ביניהם (בדרכי נועם דווקא - ודלא כפי הנשמע) - הנה או שיתדברו ביניהם, או שיעשו כדברי המנהל (כיוון שהוא האחראי וכו').

(מכתב ה' סבת ה'תשכ"ג)

הגיעני שמועה, אף כי לכאורה מוזרה, שכאילו אין השלום שורה בסגל השו"בים במחנה עתה...

ובאם השמועה נכונה ח"ו, הנה מבלי להכנס לסיבת העדר השלום, ואפשריות דטענות של אחד על השני, מובן וגם פשוט, שלכל לראש מוכרח קירוב הלבבות ועוד יותר מקירוב, שהרי זהו הכלל גדול בתורה דאהבת ישראל, ויעוין דברים נפלאים בענין זה (ומבהילים - בשלילתו ח"ו) בדרוש החלצו אשר לרבנו הזקן (אשר השנה שנת המאה וחמשים להסתלקות הילולא שלו) בלקו"ת פ' מטות, במצות אהבת ישראל, לכ"ק אדמו"ר הצמח צדק, בספר המצות שלו, ובקונטרס החלצו לכ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) ובהוספה שם מכ"ק בנו מו"ח אדמו"ר צוקללה"ה נבג"מ ז"ע, ואין להאריך בדבר המובן וגם פשוט.

ובעצם הסכסוך, הרי יכולים שני הצדדים להציע טענותיהם בכתב ולשלחם לרבני אה"ק ת"ו אשר משם בא כל צוות השו"בים, או לבי"ד שם - בבקשה להביע ולהורות דעת תורה בכל האמור.

ויהי רצון אשר דברי הכתובים, אף כי מעטים בכמות, יפעלו פעולתם תיכף, וישרה השלום במחנה, ולא עוד אלא כתפלת ותקות בני, תלמידי חכמים יהיו מרבים שלום.

והרי עי"ז יתרבה גם בברכת השם, שכלי מחזיק ברכה זו, הוא השלום - כדברי חכמנו במשנתם.

(אגרות קודש ח"ב עמ' סב)

לקראת שבת

ה

[ובדרך הרמז יש להוסיף, ש"חוה" הוא משורש "חי", כי היו"ד מתחלף בוא"ו. וכמפורש בפרשת בראשית (ג, כ. וראה רש"י שם), שאדם קרא את שם אשתו "חוה" - כי היא היתה אם כל חי".

ולכן נקרא הכפר בשם "חוה", כי בני הכפרים הם המספקים מזון ומים לאחיהם שבכרכים וכסוגיא הידועה שבתחילת מסכת מגילה, ונמצא שהם מקור החיים של הכרכים]. אמנם עדיין צריך ביאור בעצם הענין, למה קרא יאיר דוקא את הכפרים על שמו (ראה גם באר בשדה כאן):

ממהלך הכתובים בכמה מקומות עולה שבנחלתו של יאיר היו גם ערים (ראה דברים ג, ד-ה; ג, יד; יהושע יג, ל; מלכים-א ד, יג. וראה במפרשי התורה ובמלאכת הקודש על רש"י כאן. ועוד); ולמה איפוא קרא בשמו רק את הכפרים, ולא את הערים עצמן שחשובות יותר והן העיקר?

ג. ויובן בהקדים קושיית הנחלת יעקב על רש"י:

למה הוצרך לתת טעם מיוחד לקריאת השם "חוות יאיר" - "לפי שלא היו לו בנים קראם בשמו לזכרון"? "הלוא כל בוני וכובשי עיירות כך הוא דרכם, לקרות בשמם"!

ויגיד עליו רעו - שהכתוב ממשיך מיד ומספר על נבח, שקרא את העיר שלכד בשם "נבח" על שמו; ולא פירש רש"י שום טעם מיוחד בזה, כיון שזהו דבר הרגיל!

[במלאכת הקודש על רש"י כאן פירש, שגם נבח מת ערירי בלא בנים, ולא הוצרך רש"י לפרשו כיון שסמך על פירושו בפסוק הקודם לגבי יאיר. אך לכאורה דוחק לחדש כן].

ובאמת עצם הדבר שליאיר לא היו בנים הוא חידוש גדול, כי במדרשי חז"ל הידועים לנו לא נמצא מקור לזה (וראה באר בשדה ומלאכת הקודש על רש"י כאן. צפנת פענח על התורה ובהערת המו"ל) - ומתחזק הקושי בזה שהוצרך רש"י לחידוש זה, ולא פירש בפשטות שכן דרך כובשי עיר לקרות העיר על שמם.

ד. אלא יש לבאר:

קשה לפרש שיאיר קרא את הכפרים על שמו כדרכם של כל הכובשים, כי למה הוצרך הכתוב לספר דבר זה?

כלומר: כאשר הכתוב מספר אודות קריאת שם חדש למקום מסויים, מובן שענין זה בא ללמדנו איזה דבר, שאם לא כן - למאי נפקא מינה שקראו למקום זה בשם חדש?!

ולכן צריך לומר, ש"ויקרא אתהן חוות יאיר" היה בשביל מצב מיוחד, וזהו שפירש רש"י "לפי שלא היו לו בנים קראם בשמו לזכרון", כלומר, שזה גופא בא הכתוב ללמדנו בסיפור זה, שלא היו בנים ליאיר.

ה. ויש לומר, שזהו גם הטעם שהכתוב ממשיך ומספר על נבח שקרא את העיר על שמו, שבזה מוסיף ומדגיש עוד יותר החידוש המיוחד שהיה אצל יאיר:

נבח קרא את העיר עצמה על שמו; וזה מדגיש את החידוש שאצל יאיר, שהוא קרא על שמו (לא את הערים עצמם, אלא) את "חוותיהם" – את הכפרים דוקא (כנ"ל ס"ב).

כי בזה מודגש שיאיר רצה שיהיו לו במקום בנים:

"כפרים" נקראים "בנות" של העיר – שהעיר נחשבת כ"אם" וכפריה הם "בנותיה" (ראה פרש"י חוקת כא, כה. ועוד). ונמצא, שבזה שקרא את הכפרים דוקא בשמו, מודגש שרצה שיהיו במקום בנים (לענין הזכרון), כיון ש"כפרים" הם בדוגמת תולדות ("בנות") של הערים.

אך לפי זה, מדוע קרא יאיר את הכפרים בשם "חוות יאיר" דוקא – ולא "בנות יאיר" וכדומה?

ויש לבאר על פי דיוק לשון רש"י – "קראם בשמו לזכרון": "חוות" הוא מלשון "חיים" (שהיו"ד מתחלף בוא"ו, וכנ"ל ס"א);

וזהו הרמז בשם "חוות" דוקא, שזכרוננו של יאיר נקבע בשמות כפרים אלו, כך שאלו הם המשך וזכרון החיים שלו, "חוות יאיר".

ו. ובפנימיות הענינים יש לבאר בהשם "חוות יאיר":

רבינו בחיי (פרשתנו לב, ג) מבאר את הטעם ששינו ישראל את שמות הערים שכבשו, כי סיחון ועוג "היו עובדים עבודה זרה .. ולכן בני גד ובני ראובן כאשר ידעו זה הסבו שמות הערים לשמות אחרים, ורצו להתיישב בהם ולעבוד שם הקב"ה וליחד אותו .. ולכן 'יותן את הארץ הזאת לעבדיך לאחוז' (פרשתנו לב, ה), נהיה סיבה לבטל עבודה-זרה ולייחד השם יתברך".

ובדרך זו מובן תוכן הענין ש"יאיר בן מנשה הלך וילכוד את חוותיהם ויקרא אתהן חוות יאיר" – שזהו ענין של "לכידה" ברוחניות, שביטל העבודה-זרה שבהם.

ומעתה יש לומר שזהו שראה הכתוב לפרש את השם החדש שנתן יאיר למקום זה, כי בשם נרמז התוכן הכללי של ענין ה"אתהפכא" שפעלו ישראל שם, שלפני כן היה זה מקום של עבודה-זרה, ענין של חושך ומיתה כו' (ראה תניא פכ"ב. ועוד) – ועתה "ויקרא אתהן חוות יאיר", ענין של חיות ואור דקדושה.

[ולהוסיף, שבמגלה עמוקות (סוף פרשתנו) פירש בהשם "נבח" שהוא נוטריקון של "נוגה ברק חניתך" (לשון הכתוב – חבקוק ג, יא), והרי זה כעין הנ"ל, שמרמז על ביטול הטומאה (על ידי מלחמה, חנית) והפיכת המקום ל"נוגה" ואור];

אמנם בפועל אצל יאיר היה זה בהצלחה יתירה, שהרי הכתוב מעיד (דברים ג, יד) שהשם "חוות יאיר" המשיך להתקיים "עד היום הזה", מה שאין כן השם "נבח" שלא נתקיים השם (כדברי רש"י על הפסוק האחרון שבסדרה). ובדרך החסידות יש לומר שזה שייך למעלת ה"כפרים" דוקא, ואכמ"ל].

שהצביע עלי' הקב"ה להיות מקום ישראל.

וזהו שהביא הכתוב "בבלה יובאו גו'", דמיני' הראי' (לא לגוף האיסור אלא לזה) שנבחרה להיות מקום שיגלו אליו ישראל לדור בו (וא"כ לא אכפת לך דמיירי בכלי שרת, כי סו"ס בזה שנקבע שלא יצאו הכלים משם מלמדנו הדבר על שנבחר מקום זה להיות מקומם של ישראל שלא יצאו אף הם משם), ושוב אותה סברא שלא לצאת מא"י משום בחירתה היא יסוד הסברא לאיסור היציאה מבבל ("כשם כו' כך כו'"). ולכן אין לחלק בין גלות ראשונה לשניה אחר שמצינו דוקא בבבל שנקבעה כמקום נבחר לדירה קבועה ("שמה יהיו") בימי הגלות. ומעתה י"ל עוד נפקותא בין רש"י (ומאירי) לרמב"ם, דלרש"י שהאיסור לפי שיש שם ישיבות כו' מובן דבכל זמן יחול האיסור על מקום שהישיבות בו, משא"כ להרמב"ם שהוא מחמת בחירת הקב"ה – זה לא אשכחן בעוד מקומות.

ולדרך זו אתי שפיר הסגנון שנקט הרמב"ם שהכליל כל הארצות וארץ ישראל כאחד (כמו שביאר הכס"מ) אף שהביא כאן המקרא ד"בבלה גו'" שהובא בש"ס רק למימרא הא', כי בזה הדגיש וביאר יסוד האיסור לשיטתו שהוא משום בחירת המקום, וכשם שלענין איסור יציאה מן הארץ מחמת בחירת הקב"ה בה, שוה בבל לכל ארצות וכולולה במילות "חוץ לארץ", כן גם באיסור היציאה מבבל מחמת בחירת הקב"ה בה (כמקום הגלות), הנה (לדעת הכס"מ) א"י שוה לכל שאר ארצות לנידון זה (והכתוב ד"בבלה גו'" שהזכיר לאו למימרא דמינה ילפינן דין האיסור, רק דמיני' חזינן בחירת המקום דבבל לזמן הגלות כנ"ל).

ובזה סרה הקושיא מה שמצינו בכמה

אמוראים שעלו מבבל לא"י, ואצ"ל דאיפליגו אר"י (או אר"י אמר שמואל), אלא דמאחר שהאיסור לצאת מבבל לא"י (ולשאר ארצות) הוא כאיסור היציאה מא"י לבבל – מחמת בחירת הקב"ה (ולא מצד טעם מיוחד לבבל) מובן (וכ"ש) שיש בזה ההיתרים שבאיסור יציאה מא"י, כגון לתורה ולסחורה (ככסוגיין וברמב"ם להלן). ולפ"ז מובן נמי הא דחזרו לבבל, כדין היתרי יציאה מא"י שההיתר תלוי בתכלית הבאה עי"ז (תורה, סחורה), ולכן גם אחר היציאה חשיב היוצא לענין זה בגדר בן ארץ ישראל ומחויב לחזור, כלשון הרמב"ם בזה עיי"ש, וכן הוא גם לעניננו בעולה מבבל לא"י בתנאים המותרים, שנשאר אף בא"י כבן בבל (מצד בחירת בבל להיות מקום הגלות לישראל) ומחויב לחזור. מיהו, מחולקים תנאי ההיתר זמ"ז, ותלוי הדבר מהי תכלית היציאה (או העלי'), דהיא שיוצא לסחורה יש בזה קצבה ובשעה שמרויח צריך לחזור, משא"כ היוצא לתורה שזהו בלי קצבה, הנה כל זמן שיכול להתוסף לו בלימוד התורה מותר להישאר בא"י. ועפ"ז מובן בפשטות מה שכמה אמוראים עלו מבבל לא"י, כיון שהי' זה מחמת היתר זה; ואלו שנשארו שם בקביעות זהו מאחר שכן הי' דרוש מצד אופן לימוד התורה שלהם. אבל אצל רב ועד"ז אצל שמואל, אף שגם הם עלו מבבל לא"י כדי ללמוד תורה, מ"מ בשעה שקבלו שם בלימוד תורתם מרבי וכו' בשלימות, היו מוכרחין לשוב לבבל (עיין יומא פז:). ויתירה מזה, דוקא בבבל ניתוסף אצלם אח"כ יותר ממה שלמדו בא"י, בעיון ופלפול דתורה (ופלפול התלמידים), שבזה הי' היתרון דבבל על א"י, עיין סוף ברכות וסוף הוריות, ובירוש' סוף הוריות.

פנינים

עיונים וביאורים

ז, וגם "יראי ה'" אלו לא יכלו לישראל. ואם הם לא יכלו לישראל, גם "אתם" לא "יכולים להם", כי "שמא מרובים אתם" מיראים אלו? אלא, יש לחפש עצה אחרת - "אלוקיהם של אלו שונא זימה הוא וכו'".

איך ניתנה נחלה ללויים מעבר לירדן?

ונתנו ללויים מנחלת אחוזתם ערים לשבת ג', את שש ערי המקלט ג', את שלש הערים תתנו מעבר לירדן ואת שלש הערים תתנו בארץ כנען (לה, ב-יד)

לכאורה תמוה, הרי מצינו שכאשר בקשו בני גד וראובן נחלה בעבר הירדן הוכיחם משה ביותר, וא"כ, איך יתכן שיש מצוה לתת ללויים ערים לשבת ב"עבר הירדן"?

ויש לומר הביאור בזה:

בצייוי לתת ללויים ערים אלו נאמר "ונתנו ללויים מנחלת אחוזתם", והיינו, שלא נתנו ערים אלו ללויים כנחלה מאת הקב"ה, כ"א שנתחייבו בני ישראל להפריש מנחלתם שלהם ולתת ללויים. דכמו שנצטוו ישראל להפריש מעשר מתבואה ופירות, כן נצטוו להפריש ערים מנחלתם בשביל הלויים.

והשתא, מכיון שלפועל ניתנה נחלה לישראל מעבר לירדן, שוב חלה עליהם בדרך ממילא החיוב לתת חלק מערים אלו ללויים.

ומעתה מובן שפיר איך הוי מצוה לתת ערים ללויים מעבר לירדן, כי אין כאן ציווי לקבוע נחלת הלויים מעבר לירדן, כ"א ציווי לישראל, שכמו שבנחלתם בארץ ישראל יש ציווי להפריש ערים ללויים כן הוא בערים שנתנו להם מעבר לירדן, שעליהם להפריש חלק מנחלתם בשביל הלויים. וק"ל.

איך מוכיח "שש מאות" על "המונות שבעולם"?

הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם למסר מעל בה' אמר להם אפילו אתם מכניסים כל המונות שבעולם אין אתם יכולים להם, שמא מרובים אתם מן המצרים שהיו שש מאות רכב כחור, בואו ואשיאכם עצה, אלוקיהם של אלו שונא זימה הוא כו' (לא, טז. רש"י)

לכאורה תמוה ביותר, איזה ראי' היא זו מזה שלא יכלו "שש מאות רכב כחור" לישראל לזה ש"כל המונות שבעולם" לא יכולים לישראל, הרי "כל המונות שבעולם" מרובים הם ביותר על "שש מאות רכב כחור"?

ויש לומר הביאור בזה:

בלק לא הי' זקוק להוכחה שבגבורה גשמית אי אפשר לו להתגבר על ישראל, שהרי כבר ראה שגברו ישראל אפילו על סיחון ועוג, שלא הי' אדם יכול לכבשם (ראה פרש"י חוקת כא, כג), עד שהיו משלמים להם שייגיניו מישראל (ראה פרש"י בלק כב, ה). וא"כ, מה שאמר בלעם "שמא מרובים אתם מן המצרים" אינו הוכחה להנזכר קודם, כי, כנ"ל, דבר זה לא הי' זקוק לראי'.

אלא שחשב בלק שאולי יוכל להתגבר על ישראל ע"י מלחמה רוחנית, דגם אחרי שנכשל בקללת ישראל ע"י בלעם, חשב שיוכל למצוא אנשים אחרים עם כוחות רוחניים שיוכלו להתגבר על ישראל.

וע"ז ענה בלעם, שגם בזה לא יצליח, שהרי "שמא מרובים אתם מן המצרים שהיו שש מאות רכב כחור", ד"ש מאות" אלו היו "מהירא את דבר ה'" (כמו שפירש רש"י בשלח יד,

קפיד קרא", וצ"ע הא מנ"ל דקפיד קרא אף שלא הלכו "בבלה", וטעמא בעי.

והנה בהא דארץ ישראל מובחרת מכל ארצות מצינו ב' ענינים, (א) "חביבה א"י שבחר בה הקב"ה" (תנחומא ראה ח), היינו שמצד עצמותה שוה לכל ארצות ומעלתה רק במה שנבחרה מצד הקב"ה, (ב) ארץ שיש בה קדושה עצמית, עיין בריש המכילתא, תנחומא בהר א, במדב"ר פ"ז י. והם נמי ב' הענינים בשייכות ישראל לארצם, (א) מצד בחירת הקב"ה, כבתנחומא ראה שם "בחר בארץ ישראל" כו' ובחר לחלקו ישראל כו' אמר הקב"ה יבואו ישראל שבאו לחלקי וינחלו את הארץ שבאה לחלקי", (ב) מצד קדושה דשניהם, שאף ישראל עם קדוש הוא.

ומעתה י"ל דבאיסור יציאת ישראל ממנה אשכחן נמי ב' גדרים אלו, (א) מחמת הפסד קדושתה, עיין שו"ת מהרי"ט ח"ב סי' כח, ובחת"ס יו"ד סי' רלד שהוא גם לשי' הרמב"ם במצות ישוב הארץ (ובתוך גדר זה מקומה של השיטה שהאיסור מטעם הפסד קיום המצות התלויות בארץ - עיין רשב"ם ב"ב צא ע"א, תשב"ץ ח"ג סי' ר, שו"ת מהרי"ט ח"א סמ"ז, (ב) מצד בחירת וקביעת הקב"ה שתהי' מקום דירתם של ישראל.

ודברי הרמב"ם עולים באר היטב, דמ"ש "כשם שאסור לצאת מהארץ לחוצה לארץ כך אסור לצאת מבבל לשאר הארצות" קאי (לא בקדושת א"י שבזה אין שוה לה אלא) באיסור מצד בחירת המקום להיות מדור לישראל, דבזה נשתוותה (לזמן מסוים) בכל לא"י, דנבחרה בכל מן השמים להיות מקום לישראל בזמן הגלות. וזהו שהדגיש "כשם שאסור לצאת מהארץ וכו'", "הארץ" בה' הידיעה - היינו דקאי במה שנבחרה ונודעה,

מהארץ לחו"ל כך אסור לצאת מבבל כו", ומשמע שאיסור יציאה מבבל הוא מצד סברא נמי כמו סברת איסור יציאה מא"י (שאין עלי' מקרא להרמב"ם), אבל סיים בל' "שנאמר בבלה יובאו", דמשמע שאין האיסור מסברא (עד שייאמר עליו בלשון "כשם .. כך .."), אלא מפסוק בפ"ע שאינו שייך כלל ליציאה מא"י לחו"ל. גם יל"ע מה שהרמב"ם נסמך כאן רק על הכתוב ד"בבלה גו'", ובש"ס שם מוכח דבעי ר"י עוד כתוב כי הכתוב ד"בבלה גו'" לפי פשוטו קאי בכלי השרת ולא בבני אדם.

ונוסף לכהנ"ל הקשו מפרשים, דלפי' הכס"מ שכוונת הרמב"ם כאן לאסור אף עלי' מבבל לארץ ישראל, מהו שמצינו אמוראים שעלו מבבל לא"י, עיין בסוגיין להלן. ומצינו אף בברכותיו של ר"י עצמו, רב ושמואל, שעלו מבבל לא"י (עיין סה"ד ע' שמואל אות ג), וכן מובא (שם) שאח"כ חזרו לבבל וג"ז צ"ע, דאסור נמי לצאת מא"י, ולהלן ית'. ודוחק לומר דכל הנך אמוראי פליגי אר"י ואעפ"כ פסק הרמב"ם כוותי'.

הנה בטעם איסור יציאה מבבל לשאר ארצות מצינו ב' שיטות, דהרמב"ם כ' שהוא מן הכתוב "בבלה יובאו", ורש"י כ' "לפי שיש שם ישיבות המרביצות תורה תמיד". ונפק"מ לדינא, דלרש"י האיסור חל רק בזמן שיש ישיבות בבבל, אבל משנתבטלו הישיבות הותרה היציאה; משא"כ להרמב"ם משמע שהאיסור תמיד.

והנה התוס' בכתובות שם הקשו דהא הכתוב "בבלה" קאי בזמן גלות ראשונה, שאז גורשו לגלות בכל, אבל הגלות דחורבן הבית השני לא היתה לבבל אלא לאדום, ומהיכא תיתי דאף בגלות זו איכא לאיסורא דבבלה יובאו, ותי' "י"ל דבגלות שני נמי

ינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך ההסידות

הכור מדרש
לעילוי נשמת
הרה"ח ר' יהודה לייב ב"ר
מרדכי אברהם ישעי'
ע"ה נפטר
מבית ב"ק אדמו"ר ז"ע
נלב"ע י"ד ניסן ה'תשס"ג
הנעברה

יהודי סוגיות

עיון ופירוש בסוגיות הפרשה

איסור יציאה מא"י ומבבל לשי' הרמב"ם

יתרין כמה קישויות שנתקשו המפרשים על דברי הרמב"ם כמה ששינה מן הש"ס / יסיק ב' גררים באיסור יציאה מא"י ועפ"ז יבאר לענין איסור יציאה מבבל

מבבל לארץ ישראל, והרמב"ם הביאו לענין איסור יציאה מבבל לשאר ארצות (שבזה מייירי ר"י במימרא השני'), ובכס"מ כתב דל' הרמב"ם "אסור לצאת מבבל לשאר ארצות" כולל נמי ארץ ישראל, ועדיין קשה ממנ"פ, אם כפי העולה מהכס"מ דס"ל להרמב"ם בפירוש המימרא הא' ש"בבלה גו"מ מעט ב' הארצות וא"י בכללם, צ"ע מה בא ר"י לחדש במימרא הב' (משמ"י דשמואל) לאסור יציאה "לשאר ארצות". ואם ננקוט דהלימוד מ"בבלה גו"מ שבמימרא הא' מעט רק עלי' מבבל לא"י ולא יציאה לשאר ארצות, ובמימרא הב' חידש ר"י איסור נוסף דיציאה לשאר ארצות חוץ מא"י (עיין מהר"ם שיף), מהו שעירב הרמב"ם איסור שאר ארצות נמי עם הכתוב ד"בבלה גו"מ דמיירי רק בעלי' לא"י.

ותו קשיא שלכאורה סתר הרמב"ם עצמו, דפתח בלשון "כשם שאסור לצאת

גבי חובת ישוב א"י (שעסק בזה הרמב"ן בפרשתנו עה"פ והורשתם את הארץ גו', עיי"ש), כתב הרמב"ם הל' מלכים פ"ה הי"ב "כשם שאסור לצאת מהארץ לחו"ל כך אסור לצאת מבבל לשאר הארצות שנאמר בבלה יבואו ושמה יהיו", וציין הכס"מ דמקורו בסוגיא כתובות קי: ואילך, דאיתא התם ב' מימרות דר"י: "כל העולה מבבל לא"י עובר בעשה שנאמר בבלה יבואו כו'", וכן (ר"י בשם שמואל) "כשם שאסור לצאת מא"י לבבל כך אסור לצאת מבבל לשאר הארצות".

והרבו המפרשים להתקשות בהך ענינא (עיין מהרי"ט, הפלאה ועיון יעקב לע"י כתובות שם, לח"מ והגהות עמק המלך על הרמב"ם שם, שו"ת אבני יו"ד סתנ"ד אות מד ואילך, ועוד), חדא מהו שהרמב"ם כלל ב' המימרות כאחד, הא הראי' מן הכתוב "בבלה גו"מ הביא ר"י במימרא הראשונה לענין איסור יציאה

חובת היהודי להיות נוסע ומהלך

מדוע ה"כותרת" לכל חנויות בני ישראל היא "אלה מסעי" ולא "אלה חנויות"? / מהם מסעות האדם בימי חייו? / איך יתכן שבכל המסעות יצאו ישראל ממצרים? / ואיך "מדבר העמים" מקדם את בני ישראל אל הגאולה השלמה? – ביאור יסודי בדרך עבודת האדם את קונו, וכיצד יש לו להתקדם מסע אחר מסע

את פירוט מסעות וחנויות בני ישראל במדבר, פותחת פרשת מסעי במילים "אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים". והקשו במפרשים (אלשיך כאן. וראה גם כלי יקר ואוה"ח כאן), הלא הכתוב מונה את המקומות שחננו בהם בני ישראל, ולא את המסעות שבין החנויות, ואם כן הי' מתאים יותר לומר "אלה חנויות בני ישראל"?

ותגדל התמיהה, שהלא רוב ועיקר הזמן של ארבעים שנה שהיו במדבר, היו בני ישראל במצב של חני' ולא במצב של מסע (ראה רש"י דברים א, מו); ואם כן בוודאי שיש להדגיש יותר את החנויות שהן העיקר ולא את המסעות, ומדוע נקט הכתוב "אלה מסעי בני ישראל"?

והנה, לכאורה רש"י מיישב קושיא זו בסוף פרשת פקודי:

על התיבות "בכל מסעיהם" כתב רש"י ש"מקום חנייתן אף הוא קרוי מסע וכן . . א"ה מסעי . . לפי שממקום החני' חזרו ונסעו, לכך נקראו כולן מסעות".

אמנם, הא גופא טעמא בעי, הלא תכליתו של המסע היא החני' הבאה אחריו, ואם כן צריך להיות לכאורה להיפך: שהמסע יכלל בחני', ולא כפי שכתב רש"י שהחני' טפלה למסע, ונקראת אף היא בשם מסע?

כבודן של ישראל וכבודו של הקב"ה

וידבר ה' אל משה נ' נקום נקמת בני ישראל מאת
המדונים נ' וידבר משה אל העם נ' לתת נקמת ה'
במדון
(ל"א, א-ג)

מצינו שבדברי הקב"ה נקראה מלחמת
מדין "נקמת בני ישראל", אך בדברי משה
לישראל נקראה המלחמה "נקמת ה".

ומבאר אאמו"ר [הגה"ק ר' לוי יצחק
נ"ע] "כי הקב"ה חפץ ומדקדק על כבודן
של ישראל יותר מכבודו . . ומשה בהיפך,
מדקדק על כבודו של הקב"ה יותר מכבודן
של ישראל" (לקוטי לוי יצחק לזוהר פ' שלח עמ'
שעז).

ויש לבאר דבריו:

במזימותיהם של אנשי מדין נגד עם
ישראל מצינו שני דברים: א. הם רצו להלחם
ולהרוג את ישראל. ב. בלעם יעץ להם
להלחם עם ישראל ע"י "זימה", כי "אלקיהם
של אלו שונא זימה כו'" (רש"י ד"ה בדבר בלעם
פרשתנו לא, טז).

ועפ"ז מובן שני הענינים שבמלחמה זו, כי
מצד רצונם של מדין להרוג את עם ישראל
נקראה המלחמה "נקמת בני ישראל", ומצד
מזימתם נגד "אלקיהם של אלו" ה"שונא
זימה" נקראת מלחמה זו "נקמת ה".

ועל כן, הקב"ה ש"חפץ ומדקדק על
כבודן של ישראל" מדגיש את כוונת מדין
להרוג את ישראל - "נקמת בני ישראל", אך
משה רבינו ש"מדקדק על כבודו של הקב"ה"
מדגיש שמזימתם להרוג את ישראל היתה
ע"י פעולה נגד "אלקיהם של אלו", ולכן קרא
למלחמה זו "נקמת ה".

שש מצוות תמידיות מקלט מיצר הרע

והקרייתם לכם ערים ערי מקלט תהיינה לכם נ'
שש ערי מקלט
(ל"ה, יא-יג)

בספר החינוך כותב, שהסימן לשש
המצוות התמידיות הוא שש ערי המקלט.

ולכאורה צריך ביאור, איזה שייכות יש
לשש מצוות אלו, שהם אמונה בה', אהבת ה'
וכו', שהן מצוות נעלות ביותר, ל"ערי מקלט"
הבאות להגן על "מכה נפש בשגגה"?

ויש לומר הביאור בזה:

מכיון ש"יצר לב האדם רע מנעוריו" לכן
נותן הקב"ה עזר וסיוע לאדם כדי שיוכל
להתגבר על יצרו הרע. ומאחר שיצרו של
אדם עומד עליו תמיד להחטיאו, לכן העזר
של הקב"ה צריך להיות בדבר תמידי, שעל
ידו יוכל להנצל בתמידות מהיצר.

ולכן נתן הקב"ה שש מצוות שמשך זמן
חיובן הוא תמידי, שעל ידן יוכל להנצל תמיד
מהיצר הרע.

וזהו שייכותן לערי מקלט:

שש מצוות התמידיות הן בדוגמת ערי
מקלט, כי תפקידן הוא להציל היהודי מהיצר,
דגואל הדם זה השטן ויצר הרע (ילקוט ראובני
שופטים (יט, ד) בשם מדרש, ועוד), וכמאמר חז"ל
(ב"ב טז, ב) "הוא שטן הוא יצר הרע הוא מלאך
המות", וכדי להנצל מגואל הדם זה ניתנו שש
"ערי מקלט" אלו.

מסעות האדם עד שובו אל עולמו

כאשר מתבוננים במשמעותם הפנימית של המסעות והחניות, מתחזקת ההנחה אשר
העיקר הן החניות ולא המסעות:

ידוע מה שדרש מורנו הבעש"ט (הובא בדגל מחנה אפרים ריש פרשתנו) על הפסוק "אלה מסעי
בני ישראל": "כל המסעות היו מ"ב, והם אצל כל אדם מיום היוולדו עד שובו אל עולמו".
"יציאת מצרים" רומזת ללידת האדם, ומיום לידתו הרי "נוסע ממסע למסע עד בואו לארץ
החיים העליונה".

ומבאר הבעש"ט, שכל המסעות "הם בחינות קדושים וטהורים", ואפילו המסעות
שחטאו בהם ישראל, הרי מצד עצמם המסעות הם עניין של קדושה. ולדוגמא, "קברות
התאוה", רומז על יהודי שהגיע לדרגה נעלית, עד ש"בטל ממנו כל התאוות מרוב דבקותו
בו ית", ולכן נקרא בשם "קברות התאוה", כי שם נקברים ומתבטלים כל התאוות.

ונמצא, אשר המסעות הן העליות התמידיות שהאדם צריך לעלות בהן במשך ימי חייו,
וממסע למסע הוא הולך ומתעלה בעבודת השם ובדרגתו הרוחנית, וכל חני' רומזת על דרגה
נוספת שהשיג האדם בעבודתו. ואם כן בוודאי העיקר הוא החניות, שהן הדרגות שמשיג
האדם, ולא המסעות אליהן.

אך כאמור, מלשון הכתוב נראה שהעיקר הן המסעות ולא החניות, ועד שהחניות עצמן
נקראות בשם מסעות, והדבר צריך ביאור.

האדם מוכרח להיות "מהלך"

בנוגע לעליות האדם במדרגות הקדושה, ישנם שני אופנים, והם "עמידה" ו"הילוך" (ראה
לקוטי תורה שלח לח, ד. ועוד):

"עמידה" הוא כאשר האדם נשאר במעמדו ומצבו הקודם. יתכן גם שעולה למדרגה
עליונה יותר, אך מכל מקום עדיין נשאר קשור למדרגה הקודמת. הוא אמנם נמצא במצב
נעלה יותר, אך גם המצב הנעלה הוא מעין המצב הקודם, והוא דומה במקצת לדרגתו
שעמד בה בתחילה. וממילא אי אפשר לומר עליו שעלה לגמרי מהמדרגה הקודמת ואינו
שייך אלי' עוד.

"הילוך" רומז על עלי' אמתית. הוא מתרומם ומתעלה לדרגה כה נעלית, עד שאין ערך
ודמיון בין דרגתו החדשה למצבו הקודם. עליו ניתן לומר שהוא "הלך" ועזב את דרגתו
הקודמת, ונתעלה באין ערוך ושיעור, עד שעומד במצב חדש ושונה לחלוטין.

דוגמא לדבר: כמה דרגות ישנן בתלמידים, זו למעלה מזו, אבל כולן בערך זו לזו, שהרי
עדיין הוא בבחינת תלמיד. אך כאשר הוסמך להיעשות רב ודיין, נתעלה באין ערוך. הוא
כבר אינו תלמיד, אלא במעמד ומצב חדש לגמרי של רב ודיין.

דוגמא נוספת: יש עשר קדושות זו למעלה מזו (כלים פ"א מ"ו), וכולן הם מקומות של קדושה בעולם הזה הגשמי. אבל עלי' לגן עדן היא עלי' שבאין ערוך, ואינו כלל בערך הקדושות שבעולם הזה.

וכמו כן הוא בעליות רוחניות של האדם בעבודתו את קונו, שההילוך האמתי הוא כאשר האדם מתעלה כל כך, עד שעוזב לגמרי את מעמדו הקודם, והגיע למקום גבוה באין ערוך ודמיון לדרגה הקודמת.

ומעתה יובן מה שכינה הכתוב את עליותיו של היהודי בשם "מסעי" ולא בשם "חניות": "חני", מורה על התעכבות ועמידה במקום מסוים, ועל שייכות למדרגה הקודמת שעמד בה, ואילו "מסע" מורה על נסיעה והתנתקות מהמצב הקודם.

וזהו שמורה התורה ליהודי, שעליו להתעלות במסעות חייו באופן כזה, שבכל עלי' יתנתק לגמרי מהמעמד ומצב הקודם, ויתרומם למדרגה נעלית באין ערוך.

סדר העבודה צריך להיות "חזרו ונסעו"

בכך תתיישב תמיהה בפסוק "אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים" (ראה בכל הבא לקמן לקוטי תורה פרשתנו פח, ג):

לכאורה, מבין כל מ"ב המסעות, ה' מסע אחד בלבד שבו יצאו מארץ מצרים, והוא "ויסעו בני ישראל מרעמסס ויחנו בסוכות" (פרשתנו לג, ה), ואילו במסעות האחרים כבר לא יצאו מארץ מצרים. ואם כן, איך אומר הכתוב על כל מ"ב המסעות "אשר יצאו מארץ מצרים"?

והביאור בכך הוא, שאם נשאר האדם במצב של חני' בדרגה שאליו הגיע, אזי נמצא הוא במצרים. "מצרים" הוא מלשון "מצר" וגבול, ובחינת "מצרים" היינו הגבלות שיש לאדם בעבודתו הרוחנית. כאשר האדם עולה במדרגות הרוחניות, והוא מסתפק בעלייתו ואינו נוסע הלאה, הרי הוא במצרים וגבולים. אמנם אין הוא נמצא בטומאת מצרים, אך בקדושה גופא הוא מוגבל בדרגתו שהגיע אלי'.

הן אמת שבכל עלי' ומסע יוצא האדם מה"מצרים" וההגבלות של המדרגה הקודמת, אך גם הדרגה שאליו הגיע היא בבחינת "מצרים" ביחס למדרגה שעדיין יכול להמשיך ולהתקדם אלי', והוא חייב להמשיך ולנסוע משם הלאה.

ומכיוון שבכל המסעות יוצאים בני ישראל מ"מצרים", וכל מסע הוא יציאה מן ה"מצרים" של הדרגה הקודמת, נמצא, שעיקר עבודת האדם היא המסע, כי כל חני' היא בבחינת מצר וגבול, והמסע הוא בבחינת "יציאת מצרים".

וזהו שכתב רש"י שגם החניות קרויות מסעות "לפי שממקום החנייה חזרו ונסעו", כי החניות אינן שלמותו של היהודי, וכל תכליתן היא בכדי שהיהודי ימשיך ויתקדם מהן הלאה, "חזרו ונסעו", וימשיך את יציאתו התמידית מהמצרים וההגבלות.

יתרון האור הוא דווקא מתוך החושך והרע

בפסוק "אלה מסעי" רמזה הוראה נוספת בעבודת הבורא ית"ש, ובפרט בנוגע לזמן הגלות:

איתא בסה"ק (ראה לקוטי תורה פרשתנו מאמרים ד"ה אלה מסעי וביאורם) שמסעות בני ישראל במדבר, הם מסעות בני ישראל ב"מדבר העמים" (יחזקאל כ, לה), והיינו העניינים שעוברים על בני ישראל בהיותם בגלות, במעמד ומצב של העלם והסתר על אור הקדושה, ונסיונות בקיום התורה ומצוותי'.

ובחלק מהחניות יש גם מצב של ירידה אצל יהודי רח"ל, וכפי שמובא במדרש שמונה בין המסעות גם "היכן הכעיסוני" (תנחומא פרשתנו ג).

ולפי פירוש זה, תמוה לכאורה מה שהכתוב מכנה את החניות הללו בשם "מסעי", והלא ההתעכבות במדבר העמים הוא עניין של ירידה בקדושה, ובפרט באותן החניות שבהן "הכעיסוני"; ואף על פי כן, אין הכתוב קוראן בשם ירידות וכיוצא בזה, אלא בשם "מסעי", שעניינו הוא עלי' והתקדמות בקדושה.

והביאור בזה הוא (ראה לקוטי שיחות ח"ו עמ' 237 ואילך. וש"נ), שכל עניין הירידה שבגלות הוא ירידה לצורך עלי', מטרתן של הירידות היא שמהן יתעורר יהודי ויתעלה, וכאשר יהודי שב בתשובה ומתרומם ממצב נחות למצב נעלה, הרי הוא מגיע לדרגת קדושה גבוהה מאוד. "יתרון האור" הוא "מן החושך" (קהלת ב, יג) דווקא, והיינו שהאור הנעלה ביותר בבחינת "יתרון האור", מגיע דווקא "מן החושך", על ידי חזרה בתשובה והתרוממות ממצב של ירידה ונפילה.

ועל כן, כל ההתעכבויות ב"מדבר העמים" נקראות בשם "מסעי", על אף היותן ירידות ונפילות, כיוון שבסופו של דבר מתגלה שכל מטרתן הייתה שבני ישראל יתעלו על ידן ויגיעו למסע האחרון של "ירדן ירחו" – גילוי מלך המשיח ששופט על פי הריח – "מורח ודאין" (ובזה הוא נבחן, ראה סנהדרין צג, ב).